

TEMA

Evangeliet til Jantelovens børn og børnebørn

AF BØRGE HAAHR ANDERSEN

Sig ikke, at du ikke er noget, for Kristus valgte menneskelivet og korset for at købe dig tilbage til hans evige verden!

Børge Haahr Andersen,
f. 1956

Rektor på Dansk Bibel-Institut
bha@dbi.edu

I 1933 skrev Aksel Sandemose romanen *En flygtning krydser sit spor*. Hovedpersonen vokser op i byen Jante i begyndelsen af det 20. århundrede. Forfatterens pointe med sin bog er ikke at skrive, at *Janteloven* er bundet til en bestemt by i en bestemt periode. Der findes en universel jantelov, som har sammenhæng med den måde, vi mennesker behandler hinanden på. Den får os til at bære rundt på den identitet, at vi ikke skal tro, vi er noget.

Denne artikel handler om to bøger og to erfaringer: den, der møder os gennem Janteloven, og den, der møder os gennem Bibelen.

"Du skal ikke tro, du er noget"

Jeg fik et knæk i min grønne ungdom, som sad i kroppen meget længe. Jeg hjalp til ved nogle teltmøder i Aalborg som frivillig litteraturmissionær. Og det pinlige var, at jeg ikke kunne holde

det ud. I dagtimerne gik vi rundt to og to ringede på døre, præsenterede os som nogle, der troede på Gud og gerne ville invitere til teltmøder i nærheden. Dengang var der stadig en del hjemme i dagtimerne i villaområderne. Men tydeligvis forstyrrede vi dem i deres dagsplan. Min kammerat var god til at føre ordet og tale for sig. Men jeg kunne se på ansigterne, at de ikke rigtig lyttede, men kun tænkte på, hvordan de slap af med to påtrængende unge mænd. Enkelte gange fik vi en god snak, men det var sjældent. Vi delte en del småskrifter ud og håbede, de ville blive læst. Ingen af dem kom til teltmøderne, men en del børn fra kvarteret dukkede op til børnemøde.

På et tidspunkt måtte jeg give op og sige til min kammerat, at nu kunne jeg ikke længere. Det var flovt og pinligt, for jeg var vant til at gøre min pligt. Menneskers evige frelse måtte

FOTO: ISTOCKPHOTO

vel have forkørselsret frem for mine sarte fornemmelser.

Mit ærinde med historien er ikke her at diskutere en bestemt evangelisationsform. Jeg kender mennesker, som er begyndt at tro på Jesus, fordi de blev kontaktet via dørklokken i deres hjem, og jeg har stor respekt for dem, der tager denne kontaktform til mennesker.

Jeg vil derimod reflektere over, hvad denne bestemte situation gjorde ved mig. Her mange år efter har jeg fundet ord for min oplevelse. Jeg følte *skam*.

Umiddelbart følte jeg det meget flovt at ringe på vildfremmede menneskers dør med et så personligt ærinde som Gud. Af natur kan jeg ikke lide at trænge mig på. Her følte jeg mig konstant uhøflig og påtrængende.

For det andet var det at give op forbundet med en stor skam over for de mennesker, jeg havde lovet at hjælpe med invitationer til teltmøder. Jeg følte mig flov over for mennesker, hvis forventninger jeg skuffede. Jeg var opdraget til at gøre min pligt. En dreng på landet fik normalt ikke ros hverken i hjemmet eller i skolen, men havde jeg udført et godt stykke arbejde, så blev

jeg set og fik anerkendelse.

Endelig følte jeg både skam og skyld over for Gud. Han havde ofret sin søn for mig, og jeg ville ikke engang ofre mine fornemmelser af at være for påtrængende. Jeg havde i min grønne ungdom på knæ for Gud stillet mig betingelsesløst til rådighed for ham og bedt ham om at bruge mig, hvor han ville. Og så skulle der blot en uges strabadser til, før jeg meldte fra.

I dag har jeg lært, at jeg kan godt tjene Gud, selv om jeg stadig ikke er i stand til at forkynde evangeliet ved at ringe på vildfremmede menneskers døre. Jeg har endda i tyve år i halvdelen af arbejdsugen været en slags evangelist, som forsøgte at formidle den kristne tro til mennesker uden for kirke og missionshus. Jeg fandt bare en ramme, hvor en ikke så udfarende type som jeg kunne trives.

Men jeg kan stadig slås med skammen over ikke at slå til, over ikke at leve op til andres forventninger. Jeg kan føle, at jeg er en dårlig ægtefælle, far, præst, rektor, kristen. Nogle gange skyldes det konkrete synder. Det kan jeg gøre noget ved, dvs. bekende dem for Gud, tage en dyb indånding og sige undskyld til mennesker,

Som ung stemte jeg dørklokken for at invitere folk til teltmøder, men jeg måtte holde op.

Jeg følte skam – både over at ringe på hos vildfremmede med et så personligt ærinde som Gud – men også over for Gud og mennesker, fordi jeg ikke kunne gennemføre det, jeg havde lovet.

Jeg var en habil bibellæser i en del år, før jeg fandt ud af, at Bibelen og janteloven ikke sagde helt det samme

og så kan jeg frimodigt gå videre i tillid til evangeliets løfte om syndernes forladelse. Men følelsen af utilstrækkelighed, det pinlige ved at skuffe andres forventninger, ydmygelsen ved at blive kritiseret m.m. kan godt kvæle frimodigheden og glæden.

I min fremskredne alder rødmer jeg ikke så let af skam, som da jeg var ung. Men den flove fornemmelse af ikke kunne leve op til omgivelsernes forventninger kan jeg stadig kæmpe med. Jeg er ikke noget. Jeg dur ikke til noget.

Guds ord og Janteloven

Jeg var en habil bibellæser i en del år, før jeg fandt ud af, at Bibelen og Janteloven ikke sagde helt det samme. Det med "Du skal ikke tro, at du er noget," var en del af kulturen i mit hjem, i skolegården, i klassen, i lokalsamfundet. Sådan hørte jeg også budskabet i søndagsskolen, missionshuset og kirken. Her blev det bare sagt sammen med ordene om, at jeg i mig selv var en fortabt synder.

I min opvækst var lydighed og arbejdsomhed værdsatte dyder, men hvad hvis jeg slog en rude i stykker eller kom til at ødelægge noget af værdi? Jeg husker højdepunkter, hvor jeg blev set og rost for det, jeg havde gjort ved flid og hårdt arbejde, og jeg husker kritik og skældud, når arbejdet ikke var tilfredsstillende. Jeg husker dilemmaet ved at være sjov og anerkendt af kammeraterne i skolen og samtidig ikke provokere læreren. Hele tiden var der nok at skamme sig over.

Jeg fik tidligt brug for ordene i Bibelen om, at jeg var betingelsesløst elsket og tilgivet for Jesu skyld. Det befriede mig ikke fra skammen, men fra skylden og samvittighedens indre anklagen-de stemme.

Gennem mit ægteskab erfarede jeg, hvad det vil sige at være ubetinget elsket, og det gav mig menneskelig hvile og anerkendelse. I sin godhed plantede Gud et menneske ved min side, som dag efter dag, år efter år, har vist mig betingelsesløs kærlighed. Det har været en daglig levende forkyndelse, som nok ikke helt har fjernet skammen, men alligevel gennem en konkret velgerning givet mig en hvile og et selvværd, som jeg ikke havde i min opvækst.

Det var en bog om børneopdragelse (Ross

Campbell: *Elsker I mig?*), som gjorde mig bevidst om dette. Én af hans pointer er, at det ikke er nok, at forældre elsker deres børn. De skal *vise* det i ord og handling, sådan at børn ved sig elsket. Forældre skal se dem, give dem opmærksomhed og nærhed, sådan at deres følelses-beholder hele tiden er fyldt op. Det er en god pointe i børneopdragelse, som ikke var opfundet, da jeg selv var barn.

Det er også en god pointe i Bibelen, og det er vigtigt, at vi tilegner os Bibelens alsidige budskab, sådan at vi vokser i modenhed i menneskelivet og i troen.

Skabt kun lidt ringere end Gud

Adam og Eva blev i sin tid skabt i Guds billede og indsat som konge og dronning i Guds skabte verden. Med en base i Edens have skulle de tage hele den grønne klode i besiddelse. De vadede dagligt rundt i Guds anerkendelse og gik hver dag en tur i haven sammen med deres skaber.

Efter syndefaldet blev mennesket dødeligt, syndigt, ondskabsfuldt og egoistisk. Samtidig havde det på det sociale plan stadig muligheden for at elske og blive elsket og være god mod andre. Men gudbilledligheden var tabt, og dybest set er selv den bedste handling præget af slangens gift og ondskab.

Enkelte steder kan Bibelen stadig tale om, at mennesket blev skabt, så det ligner Gud, og at mennesket bærer Guds billede. Eller som David siger i Salme 8, at vi blev skabt "kun lidt ringere end Gud". Men det bruges altid i den historiske betydning: Via vores slægtskab med Adam og Eva har vi del i den gudbilledlighed, de blev skabt med. Det skildres aldrig som en iboende kvalitet, men som en historisk arv, der kan minde os om vores oprindelige værdi og høje status.

Selv i syndefaldets sammensatte virkelighed møder vi Guds godhed gennem den skabte verden. Uanset hvor meget vi har kvajet os i går, har Gud ladet solen stå op over os i dag og givet os livet med alle dets muligheder. Fuglenes sang, græs og blomster, godheden fra min familie og mine venner, velsignelsen ved det menneskelige fællesskab, arbejdets glæde og velsignelse og tusind andre ting i min hverdag minder mig om, at Guds nåde er ny hver dag, og Gud

under mig et godt liv på jorden.

I syndefaldets verden er Guds godhed gennem den skabte virkelighed aldrig entydig. For livet er også død, junglelov, lidelser, smerter, skuffelser, skyld og skam. Set i et overordnet perspektiv kunne Gud i sin retfærdighed afslutte vores liv i dag og tage alle livets gaver fra os. Det uforståelige i lyset af det bibelske menneskesyn er hans godhed og overbærenhed dag efter dag.

Set fra det moderne menneskes vinkel er et af hovedspørgsmålene til Gud: Hvorfor tillader Gud lidelser i mit liv? I lyset af Bibelens vurdering af min egoisme og indre ondskab flyttes tyngdepunktet, så jeg i stedet må spørge: Hvorfor tillader Gud sig at vise godhed mod et skyldigt menneske som mig?

Jeg husker barndommens glæde over dyrene, naturen, familie og legekammerater. Janteloven herskede ikke entydigt. Tænk, så god Gud var mod et barn i korte bukser, med snot i næsen og skidt på knæene. Gud havde efter sigende kørt hele mælkevejen i stilling til ære og glæde for sådan en som mig.

Min værdi i lyset af jul og påske

Jeg husker en forhenværende direktør i Magasin, som i moden alder blev kristen. Trods sin succes i erhvervslivet havde han altid kæmpet med mindreværdsfølelser, fortalte han. Hans forældre havde ønsket sig en pige, og den skuffelse, at de fik en dreng, havde præget hans barndom. Dette mindreværd blev først overvundet, da han fandt ud af, at han var udvalgt i Kristus for jordens grundlæggelse. Han var Guds ønskebarn fra evighed af. Det blev hans identitet og modtræk mod skammen ved ikke at være elsket.

Beretningen om Jesus i NT begynder med julens tekster. Adams slægt er så meget værd, at Kristus blev født ind i slægten. Jesus blev en del af den universelle jantelovs verden og kan snakke med om alt det, vi oplever i vores verden. Så meget er jeg værd, at Guds søn gav afkald på himlens herlighed og blev et menneske af kød og blod.

NT fortsætter med påske. Det med, at Gud ikke sparede sin egen søn, og at Sønnen ikke sparede sig selv, men overgav sig til den værste nedværdigelse og skam for at åbne himlen

Trods succes i erhvervslivet havde direktøren altid kæmpet med mindreværdsfølelser. De blev først overvundet, da han fandt ud af, at han var udvalgt i Kristus

for os. "Han udholdt korset uden at ænse skammen," siger Hebræerbrevets forfatter om Jesu voldsomme og brutale død.

Vi er ikke færdige med det budskab, før vi har set, at det gælder os. Vores inderste identitet og stolthed må være, at vi er så elskede af Gud, at han ofrede det bedste for os. Sig ikke, at du ikke er noget, for Kristus valgte menneskelivet og korset for at købe dig tilbage til hans evige verden!

Hvad jeg engang skal blive

I forhold til Gud er jeg intet værd i mig selv, for jeg bærer på indre ondskab, skam og skyld, selv om den kan være skjult under en social og elskværdig overflade.

Men min historie er flettet sammen med den bibelske frelseshistorie. Den begynder, før verden blev til, for jeg blev udvalgt i Kristus til at være et guddommeligt ønskebarn. Den fortsætter med skabelsen og paradiset, den verden, hvor alt var såre godt, og hvor min stamforældre bar Guds billede og vi var indsat som konge og dronning i Guds verden. Historien kulminerer og har sit højdepunkt i Jesu komme og i påskens begivenheder. Jeg har i Kristus den værdi, som Jesus har.

Jeg er derfor elsket, entydigt og betingelsesløst elsket af Gud og af Jesus, min bror.

Endelig lever jeg under det perspektiv, at der er en fremtid, en trone, et kongedømme i Guds evige rige. Jeg går en fremtid i møde, hvor både skam og skyld har overskredet deres udløbsdato. "Den korsfæstede er min ære, og min salighed skal være," synger jeg med Kingo (DDS 202). Eller sagt med Johannes' ord: "Nu er vi Guds børn, og det er endnu ikke åbenbaret, hvad vi skal blive" (1 Joh 3,1). ■